

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Erfrecht

Hermeling, J.J.H.

Citation

Hermeling, J. J. H. (2018). Erfrecht. *Ars Aequi Kwartaalsignaal*, 2018(148), 8664-8665.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3245239>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3245239>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

In cassatie gaat het in het bijzonder om de vraag of het vervallen van de lotsverbondenheid tussen de man en de vrouw een grond kan zijn voor de beëindiging van de alimentatieverplichting.

Allereerst stelt de Hoge Raad voorop dat aan beslissingen die het recht op een bijdrage voor levensonderhoud praktisch definitief doen eindigen, in verband met hun ingrijpende karakter hoge motiveringseisen moeten worden gesteld. Deze regel dateert weliswaar van voor de inwerkingtreding van het huidige artikel 1:157 lid 4 BW, maar is op grond van de parlementaire geschiedenis toch van kracht in gevallen waarin deze bepaling van toepassing is. In gevallen waarin de alimentatieverplichting door de rechter wordt beëindigd voordat de in artikel 1:157 lid 4 BW opgenomen termijn van 12 jaar is verstreken, worden aan de beslissing van de rechter dus eveneens hoge motiveringseisen gesteld (r.o. 3.3.2 en 3.3.3).

Aan die hoge motiveringseisen heeft het hof naar het oordeel van de Hoge Raad niet voldaan. De drie omstandigheden als zodanig waarop het hof zijn beslissing heeft gegrond – te weten het verborgen houden van de erfenis, het niet actief informeren van de man over haar financiële positie en het leveren van onvoldoende inspanning om in haar eigen levensonderhoud te voorzien – kunnen niet leiden tot het definitief beëindigen van de alimentatieplicht. Zo is bijvoorbeeld niet vastgesteld wat de omvang van de door de vrouw ontvangen erfenis is, zodat onduidelijk is in hoeverre de erfenis van invloed is op de behoefte van de vrouw (r.o. 3.3.4).

De Hoge Raad maakt vervolgens voor alle duidelijkheid een opmerking over de mogelijkheden om een lopende alimentatieverplichting te doen eindigen. Dat kan (i) in het wettelijke geval van artikel 1:160 BW, (ii) wegens de veranderde draagkracht van de alimentatieplichtige of behoefte van alimentatiegerechtigde of (iii) indien het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is om van de gewezen echtgenoot nog langer een bijdrage in het levensonderhoud te verlangen. Aan de lotsverbondenheid komt in dat kader geen belang toe. De omstandigheden op grond waarvan het hof tot het oordeel kwam dat de lotsverbondenheid is komen te vervallen, kunnen dus alleen een rol spelen bij het vaststellen van de behoefte van de vrouw.

Over de lotsverbondenheid overweegt de Hoge Raad in r.o. 3.3.5:

‘Weliswaar kan de door het huwelijk in het leven geroepen lotsverbondenheid als een grondslag voor het ontstaan van de alimentatieverplichting worden beschouwd, maar het voortduren van die verplichting berust niet op het voortduren van de lotsverbondenheid. Daarom kan het “afnemen” of “vervallen” van lotsverbondenheid geen grond zijn voor beëindiging van de alimentatieverplichting, ook niet in samenhang met andere omstandigheden.’

Tot slot benadrukt de Hoge Raad nog dat zodra de rechter de alimentatieplicht beëindigt met ingang van een voor de uitspraak gelegen datum, hij steeds dient te beoordelen in hoeverre de daaruit voortvloeiende terugbetalingsregeling in redelijkheid kan worden aanvaard. Hij dient van deze beoordeling rekenschap te geven in zijn beoordeling. De vraag of er alimentatie moet worden terugbetaald, dient dus duidelijk te worden onderscheiden van de vraag of de

alimentatieverplichting (met ingang van een datum gelegen voor de uitspraak) moet worden beëindigd. Overigens geldt dat niet indien de beëindiging is gegrond op artikel 1:160 BW. In dat geval heeft de rechter immers in beginsel niet de vrijheid om vast te stellen vanaf welke datum geen alimentatie meer is verschuldigd. Het beëindigingstijdstip volgt uit artikel 1:160 BW, namelijk het opnieuw in het huwelijk treden, een geregistreerd partnerschap aangaan, dan wel het samenwonen van de alimentatiegerechtigde met een ander als waren zij gehuwd.

De Hoge Raad vernietigt het arrest van het Hof Den Haag en verwijst het geding naar het Amsterdamse hof ter verdere behandeling en beslissing. Dat hof zal het verzoek van de man – in aanmerking nemend de hoge motiveringseisen – moeten beoordelen aan de hand van de hierboven genoemde beëindigingsgronden.

Literatuur

- R.E. Brinkman, W. Burgerhart, G.A. Tuinstra & R.L.C.A. Verstappen, ‘Zaaksvervanging in het huwelijksvermogensrecht’, *WPNR* 2018, afl. 7198;
- A. Heida e.a. (red.), *EB Klassiek 2018*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, 244 p.;
- W.G. Huijgen, ‘Nieuw huwelijksvermogensrecht: opnieuw een aandachtspunt gesignaleerd’, *JBN* 2018/33, afl. 7/8;
- W. Kolkman & L. Verstappen, *Parlementaire geschiedenis Moderniseringswetgeving huwelijksvermogensrecht (Vierde Tranche)*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, 604 p.;
- T.F.H. Reijnen, ‘Huwelijkse voorwaarden: Nomen est omen of What’s in a name?’, *WPNR* 2018, afl. 7195;
- I.J.F.A. van Vijfeijken, ‘Is het aangaan van een huwelijksgemeenschap een schenking? A never ending story’, *WPNR* 2018, afl. 7198.

ERFRECHT

Mr. J.J.H. Hermeling

Jurisprudentie

HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:681, PFR-Updates.nl 2018-0127, NJB 2018/955, ERF-Updates.nl 2018-0078, RvdW 2018/594, RN 2018/51, RBP 2018/55; Cassatie in het belang der wet. Erfrecht, procesrecht. Artikel 4:209 lid 1 BW; kan in één beschikking zowel kosteloze vereffening van nalatenschap als opheffing van de vereffening worden bevolen? Verschuldigdheid van griffierecht; Parallel met kosteloze behandeling van faillissement en opheffing van faillissement (art. 16-18 Fw)

Tegen een beschikking van de kantonrechter te Leeuwarden is cassatie in het belang der wet ingesteld. Hierbij staat artikel 4:209 lid 1 BW centraal.

Artikel 4:209 lid 1 BW bepaalt dat indien de geringe waarde der baten van een nalatenschap daartoe aanleiding geeft, de kantonrechter op verzoek van de vereffenaar

of een belanghebbende hetzij de kosteloze vereffening van de nalatenschap, hetzij de opheffing van de vereffening kan bevelen.

De kantonrechter overwoog dat de tekst van artikel 4:209 BW en het doel waarvoor de wettelijke vereffeningprocedure is ingesteld geen ruimte laten om in één beschikking zowel de kosteloze vereffening als de opheffing van de vereffening te bevelen. Volgens de kantonrechter zou een dergelijke beslissing meebrengen dat de kosteloze vereffening wordt uitgesproken met het doel om het daaraan verbonden griffierecht ten laste van de Staat te brengen. Daarmee zou de kosteloze vereffening worden aangewend voor een ongelijk doel (r.o. 3.2.2 arrest Hoge Raad).

De procureur-generaal vordert de vernietiging van de beschikking van de kantonrechter. In de eerste plaats zou de kantonrechter hebben miskend dat een redelijke uitleg van artikel 4:209 BW zich *niet* ertegen verzet dat in één beschikking zowel de kosteloze vereffening als de opheffing van de vereffening wordt bevolen. In de tweede plaats zou de kantonrechter hebben miskend dat een redelijke uitleg van artikel 4:209 BW zich evenmin ertegen verzet dat in het geval van opheffing van de vereffening van de nalatenschap de griffiekosten ten laste van de Staat worden gebracht (r.o. 3.3).

De Hoge Raad maakt in het arrest een duidelijk onderscheid tussen de kosteloze vereffening en de opheffing van de vereffening van de nalatenschap. Voor de volledigheid worden de rechtsoverwegingen van de Hoge Raad hieronder zoveel mogelijk overgenomen.

Kosteloze vereffening van een nalatenschap is aangewezen indien te verwachten valt dat de boedel zo weinig baten omvat dat de kosten van de vereffening, waaronder ook de verschuldigde griffierechten, deze baten geheel of nagenoeg geheel zouden doen verdwijnen. In geval van kosteloze vereffening van de nalatenschap blijft gelden dat de boedel wordt afgewikkeld met inachtneming van de voorschriften van afdeling 4.6.3 BW (r.o. 3.4.2).

Opheffing van de vereffening van een nalatenschap is aangewezen indien tijdens de vereffening blijkt dat in de boedel geen (te realiseren) actief aanwezig is of dit actief in geen geval toereikend zal zijn om de kosten van de vereffening te dragen. Door de opheffing wordt de vereffening beëindigd. In geval van opheffing wordt de boedel niet afgewikkeld met inachtneming van de voorschriften van afdeling 4.6.3 BW (r.o. 3.4.3).

Artikel 4:209 lid 1 BW plaatst (evenals artikel 16 lid 1 Fw) de kosteloze vereffening van de nalatenschap als alternatief tegenover de opheffing van de vereffening. Daarnaast zien deze rechtsfiguren op uiteenlopende situaties en zijn ze op een ander doel gericht. Een en ander brengt volgens de Hoge Raad mee dat artikel 4:209 lid 1 BW zich ertegen verzet dat in één beschikking zowel de kosteloze vereffening van de nalatenschap als de opheffing van de vereffening wordt bevolen. De Hoge Raad oordeelt dat de kantonrechter dan ook rechtens juist heeft beslist (r.o. 3.4.4).

Daarna volgt een aantal overwegingen over het griffierecht voor het indienen van een verzoek als bedoeld in artikel 4:209 lid 1 BW. De Hoge Raad overweegt dat

afdeling 4.6.3 niet een met artikel 17 Fw vergelijkbare bepaling bevat die inhoudt dat het bevel tot kosteloze vereffening van de nalatenschap vrijstelling van griffierecht ten gevolge heeft. Maar de Hoge Raad overweegt dat nu de wetgever de bijzonderheden van artikel 4:209 lid 1 BW heeft ontleend aan de regeling van de artikelen 16-18 Fw, aangenomen moet worden dat de wetgever heeft bedoeld dat het bevel tot kosteloze vereffening van de nalatenschap – evenals het bevel tot kosteloze behandeling van het faillissement – vrijstelling van griffierecht ten gevolge heeft. Indien toch griffierecht is geheven, dient de griffier erop toe te zien dat dit wordt terugbetaald (r.o. 3.5.2-3.5.3). Het vorenstaande betekent dat de kantonrechter ten onrechte heeft geoordeeld dat er griffierecht is verschuldigd voor de indiening van het verzoek tot opheffing van de vereffening. De Hoge Raad vernietigt dan ook de beschikking van de kantonrechter.

Literatuur

- S.R. Baetens, ‘De aanwijzing aan de vereffenaar op grond van artikel 4:210 lid 1 BW’, *TE* 2018, afl. 2;
- R.E. Brinkman & W.D. Kolkman, ‘Giften aan afstammelingen en de legitieme: wil de ware legitimaris opstaan?’, *TE* 2018, afl. 2;
- E.A. de Jong, ‘Verdeling door loting’, *TE* 2018, afl. 3;
- H.J. de Jonge, ‘De uitsluitingsclausule en gemeenschapsvermogen: voorkomen is beter dan genezen!’, *JBN* 2018/25, afl. 5;
- M.J.J.R. van Mourik, ‘Eigen woning en overlijden’, *WPNR* 2018, afl. 7190.